

УДК 37 94(477.83/86) “1925/1939”

ДІЯЛЬНІСТЬ ФІЛІЙ І КРУЖКІВ “СОЮЗУ УКРАЇНОК” НА ТОВМАЧЧИНІ (1925–1939 рр.)

Ігор ФЕДОРИШИН

Державний вищий навчальний заклад

“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”,

кафедра історії України і методики викладання історії,

вул. Шевченка, 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна

e-mail: ifedo1984@gmail.com

DOI: 10.15330/gal.33.113-125

ORCID: 0000-0001-5760-2836

У статті на основі виявлених архівних і газетних матеріалів висвітлено діяльність філій і кружків (гуртків) “Союзу українок” на Товмаччині. Автор, на прикладі трьох філій, у м. Товмач, м. Отинія і м. Тисмениця, та кількох сільських кружків, відобразив роботу української жіночої організації на теренах повіту, схарактеризував їхню організаційну, культурно-освітню та громадсько-політичну діяльність.

Організаційна робота філій полягала в заснуванні низових осередків – кружків у населених пунктах, що належали до меж діяльності тієї чи іншої філії. Найуспішнішою у цьому напрямку була діяльність Тисменицької філії. Культурно-освітня робота “Союзу українок” у Товмацькому повіті представлено через влаштування різних свят, урочистих заходів на честь видатних українських письменників, громадських діячів, через організацію і проведення різноманітних освітніх лекцій і курсів для жіноцтва, через налагодження мережі “захоронок” (дитячих садків) та опіку над дітьми з бідних українських сімей. Також у статті показано громадсько-політичну діяльність “Союзу українок” Товмаччини в частині участі союзниць у виборах по польського парламенту. Так само дослідник навіть прикладу співпраці жіночої організації з іншими українськими культурно-освітніми та економічними товариствами “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар”.

Методологічною основою для написання статті слугували принципи об’єктивності й історизму, діалектичного розвитку, сходження від абстрактного до конкретного, термінологічний і системний. У роботі використано методи аналізу і синтезу, узагальнення та класифікації, архівної та бібліографічної евристики, джерелознавчої критики, проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний методи.

Ключові слова: *“Союз українок”, Товмаччина, жінка, філія, кружок, свято.*

Найбільш численною українською жіночою організацією Східної Галичини в міжвоєнний період став “Союз українок”, що був створений у 1917 р. й організаційно оформлений в грудні 1921 р. на з’їзді українських жінок у м. Львів. Метою діяльності “Союзу українок” було піднесення рівня освіченості та культури української жінки, заохочення її до самоосвіти, ініціативності, громадської роботи, змагання за рівноправність і самостійність жіноцтва, здобуття незалежності для жіночих організацій, возвеличення імені матері та її ролі в тодішньому суспільстві.

“Союз українок” мав триступеневу структуру: Головний виділ у м. Львів, філії й місцеві “кружки” (гуртки). На філії в містах і містечках покладалася функція щодо координації роботи кружків.

Головний виділ “Союзу українок” закликав національно свідоме жіноцтво до заснування в кожному населеному пункті Східної Галичини кружків, філій, жіночих гуртків при товаристві “Просвіта”, до проведення віч, свят, забав, відчитів, читання книжок, газет¹, заохочував жінок до членства в українських кооперативах. Спільно з товариствами “Просвіта” і “Сільський господар” “Союз українок” організовував для сільського жіноцтва куховарські

¹ Береза В. Як і нащо жінкам організуватися. *Жіноча доля*. 1926. 1 січня. С. 3.

курси, курси крою й шиття, килимарства, вишивок, курси зразкових господинь, освітньо-виховні курси тощо².

Темі українського жіночого руху й зокрема діяльності товариства “Союз українок” присвятили свої праці Ірина Павликовська³, Марта Богачевська-Хомяк⁴, Оксана Маланчук-Рибак⁵, Мирослава Дядюк⁶, Оксана Кісь⁷, Лілія Потапюк⁸, Борис Савчук⁹.

На Товмаччині філії “Союзу українок” діяли в м. Товмач, м. Тисмениця, м. Отинія, кожна з яких функціонувала як самостійна організація.

Філію жіночого товариства в м. Товмач було засновано 26 квітня 1925 р. з ініціативи Ірини Павликівської. Зазначимо, що ще під час Першої світової війни в місті діяв жіночий кружок, членкині якого опікувалися дітьми-сиротами¹⁰. Про зацікавленість місцевого жіноцтва ідеями новоствореної організації свідчило те, що в 1928 р. філія налічувала 80 жінок. Однак попри популярність “Союзу українок”, організаційна робота Товмачської філії у перші роки її діяльності не була надто успішною. Станом на 1928 р. керівництву філії не вдалось заснувати жодного осередку¹¹. Очевидно, це було пов'язано з браком сільської інтелігенції. Щоправда, пізніше були зорганізовані осередки “Союзу українок” в с. Олеша (1930 р.) та с. Долина (1933 р.), але Товмачке повітове староство припинило їхню роботу¹². Позитивними здобутками філії стали обрання до складу Товмачської міської ради єдиної жінки-українки – членкині місцевого “Союзу українок”¹³ та заснування жіночої секції при читальні товариства “Просвіта”¹⁴.

Більш активною була культурно-просвітницька діяльність філії. Вона полягала в організації щонедільних лекцій на суспільну та культурну тематику, проведенні благодійних збірок, влаштуванні національних свят, концертів і забав. Приміром, у 1933 р. товмачька філія “Союзу українок” провела збірку на потреби бідних мешканців міста й околиць шляхом продажу під

² Потапюк Л. Діяльність жіночих громад в Україні як джерело забезпечення гендерного паритету (друга половина XIX – перша третина XX століття). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. Тернопіль, 2015. № 1. С. 22.

³ Павликовська І. На громадський шлях. 3 нагоди 70 ліття Українського жіночого руху. Філадельфія : Накладом Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, 1956. 76 с.

⁴ Богачевська, М. Український фемінізм у Польщі між двома світовими війнами. *Сучасність*. 1984. № 11 (283). листопад. С. 96–113; Богачевська-Хомяк М. Білим по білому: Жінки у громадському житті України 1884–1939. Київ : Либідь, 1995. 424 с.; Богачевська-Хомяк М. Білим по білому: Жінки у громадському житті України. 1884–1939. Львів : Український католицький університет, 2018. 520 с.: 20 іл.

⁵ Маланчук-Рибак О. Жіночий рух на західноукраїнських землях (кінець XIX – 30-ті роки XX століття). *Жіночі студії в Україні : Жінка в історії та сьогодні*. Одеса, 1999. С. 110–128; Маланчук-Рибак О. Ідеологія і суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях XIX – першої третини XX ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст. Чернівці : Книги – XXI, 2006. 500 с.

⁶ Дядюк М. Політизація українського жіночого руху в Галичині: 1921–1939 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / НАН України; Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича, Ін-т народознав. Львів, 2002. 20 с.; Дядюк М. Український жіночий рух у міжвоєнній Галичині: між гендерною ідентичністю та національною заангажованістю / наук. ред.: Л. Сніцарчук; НАН України; Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Львів : Астролябія, 2011. 368 с.

⁷ Українські жінки в горнілі модернізації / Байдак М. та ін.; під заг. ред. О. Кісь. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 304 с.

⁸ Потапюк Л. Діяльність жіночих громад в Україні як джерело забезпечення гендерного паритету (друга половина XIX – перша третина XX століття). *Наукові записки. Серія : Педагогіка*. 2015. № 1. С. 18–23.

⁹ Савчук Б. Жіноцтво в суспільному житті Західної України (остання третина XIX ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1998. 278 с.

¹⁰ Центральний державний історичний архів у м. Львів (далі – ЦДІАУЛ). Ф. 319 : Центральне українське товариство “Союз українок”, м. Львів. Оп. 1. Спр. 156: Звіти, протоколи, списки та інші матеріали про діяльність філій товариства в місцевостях на літеру “Т”. 10 грудня 1926 – 19 липня 1939 рр. Арк. 124.

¹¹ Жіночий рух. Товмач. *Жіноча доля*. 1928. Ч. 18. Вересень. С. 5.

¹² ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 124.

¹³ Жіночий рух. Товмач. *Жіноча доля*. 1928. Ч. 18. Вересень. С. 5.

¹⁴ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 124.

церквою “шутки” (гілок пальми), прикрашеної синьо-жовтими бантами¹⁵, поставила аматорські вистави в м. Товмач та в с. Петрилів, дохід від яких спрямовано на потреби селянської бурси ім. М. Шашкевича в м. Товмач¹⁶.

Період з кінця 1931 р. до 1933 р. в роботі Товмацької філії “Союзу українок” характеризувався спадом активності. Організація практично не функціонувала.

У 1934 р. філія активізувала свою діяльність. Осередок налічував 54 членкині. Очілницею жіночого товариства стала Стефанія Плав'юк, а секретарем – Павліна Макух¹⁷. Загальні збори філії відбувалися один раз на місяць. Членські внески в сумі 20 грош на місяць сплачували тільки представниці інтелігенції. При товаристві функціонувала бібліотека для дітей та дитячий драматичний кружок, членами якого були 27 учнів місцевої бурси, які щонеділі ставили аматорські вистави в селах повіту. Філія щорічно організувала благодійні збірки коштів, влаштовувала для своїх членкинь свята й забави. Увесь дохід від проведення збірок і святкових заходів ішов на потреби бурси, якою керівництво “Союзу українок” опікувалося¹⁸.

Окрім власних заходів, філія постійно надавала методичну та практичну допомогу жіночим осередкам по селах Товмаччини. Так, 6 грудня 1937 р. союзянки відгукнулися на лист Марії Штигліан із с. Слобідка біля м. Товмач з проханням надіслати реферат й інші матеріали про Ольгу Кобилянську для його виголошення під час свята, що проводилося на честь письменниці¹⁹.

У м. Отинія філію “Союзу українок” засновано в 1933 р. Щоправда впродовж перших трьох років існування організація не проявляла жодної активної діяльності. 6 грудня 1936 р. на загальних зборах товариства обрано нове керівництво (голова – Олена Нейлюк, секретар – Марія Камінська)²⁰, складено план культурно-просвітницької роботи, запроваджено щонедільні сходи (збори). У 1937 р. філія провела 4-тижневі курси кравецтва для 14 учасниць²¹, народної вишивки, крою й шиття, народних танків (танців), слухачками яких стали 15 жінок. У тому ж таки році зорганізовано гуртки доросту при читальнях у с. Виноград, с. Ворона, с. Гостів²².

Головний виділ “Союзу українок” у м. Львів часто організував для союзянок освітні курси, на які кожна філія делегувала свою представницю. Наприклад, 21 січня 1938 р. був влаштований одноденний організаційно-господарський курс. Отинійський осередок відправив на навчання Анну Надворняк. Правда, вона не мала закінченої середньої освіти й не відповідала віковому критерієві, утім пройшла курс у ролі госпітантки, тобто слухачки, яка не мала права складати іспитів та отримувати свідоцтва організаторки й інструкторки²³.

Спільними зусиллями всіх членкинь осередку “Союзу українок” неодноразово проводилися культурні імпрези, як-от: вечір святого Андрія, Свято ялинки, забави для доросту та чайні вечори з нагоди Пущення (Свято масниці). Також місцеві союзянки дбали й про церкву, для якої, зокрема, вишили обрус на головний престіл²⁴.

Крім ведення освітньої та культурної діяльності, отинійський “Союз українок” переймався й проблемою здоров'я місцевих жителів. Так, 4 березня 1938 р. філія надала до Головного віділу товариства звіт про стан здоров'я та гігієни в м. Отинія і навколишніх селах. У звіті

¹⁵ Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО). Ф. 72 : Товмацьке повітове управління державної поліції, м. Товмач. Оп. 1. Спр. 12: Щоденні рапорти Товмацького повітового управління державної поліції про важливі політичні та кримінальні події у повіті за 1933 рік (11 січня 1933 – 30 грудня 1933 р.). Арк. 51.

¹⁶ Там само. Арк. 77, 99.

¹⁷ Там само. Спр. 87 : Список філій товариства із зазначенням їх голів (1936–1938 рр.). Арк. 32.

¹⁸ Там само. Спр. 156. Арк. 125.

¹⁹ Там само. Арк. 163.

²⁰ Там само. Спр. 87. Арк. 22.

²¹ Там само. Спр. 146 : Матеріали про діяльність філій в місцевостях на букви “О–П”, звіти, протоколи, списки членів та інше (28 листопада 1931 – 19 липня 1939 рр.). Арк. 9.

²² Там само. Арк. 10.

²³ Там само. Арк. 20.

²⁴ К. С. З жіночого руху. Отинія. *Жіноча доля*. 1937. 11 березня. С. 2.

йшлося про жахливі санітарні умови народження дітей і проживання населення, рівень дитячої смертності, кількість лікарів, найпоширеніші хвороби тощо²⁵.

У травні 1938 р. окупаційна влада припинила роботу товариства “Союзу українок”. Однак після численних заяв і протестів діяльність жіночої організації було відновлено. 27 лютого 1939 р. запрацювала новостворена філія в м. Отинія. На загальних зборах, що відбулись 12 березня 1939 р., головою отинійської філії “Союзу українок” обрано Анну Наконечну, а секретарем – Євгенію Бенеш²⁶.

Найбільш активну і плідну діяльність на Товмаччині проводив кружок “Союзу українок” у м. Тисмениця, що був заснований 17 вересня 1931 р. з ініціативи Лідії Белей – дружини місцевого адвоката Теодора Белей. 11 жовтня 1931 р. кружок реорганізовано у філію. Л. Белей керувала місцевим жіночим товариством з вересня 1931 р. до квітня 1937 р. та з квітня 1938 р. до лютого 1939 р. У період з квітня 1937 р. до квітня 1938 р. та з лютого до вересня 1939 р. очільницею тисменицьких союзниць була Розалія Сендецька – перша місцева жінка-лікар²⁷. Свідченням широкого зацікавлення тутешнім жіноцтвом новоствореною організацією та її ідеями був той факт, що спочатку філія налічувала 45 членкинь, а вже за місяць, у листопаді 1931 р., – 80²⁸.

До 1939 р. філія містилася в одному з приміщень Українського народного дому, опісля – у приміщенні Українського кооперативного банку “Віра”²⁹. Щонеділі тут відбувалися сходи, на яких союзниці читали книжки, слухали реферати про законність, дошкільне виховання, плекання дітей, ведення господарки, жіночої гігієни, запобігання інфекційним хворобам (туберкульоз, сказ), про історію розвитку жіночого руху, співпрацю філії з кружками товариства, відзначення Дня матері, про роль книги в житті людини, про життя та діяльність Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, Н. Кобринської, О. Кобилянської, У. Кравченко³⁰. При товаристві функціонували сільськогосподарська секція (Валентина Волосенко – голова, Наталія Гринюк – містогорова, Ірина Абрамчук – секретар)³¹, культурно-освітня секція, жіночий хор і невелика бібліотека³², яка налічувала 60 книг та підшивки журналів “Жінка”, “Українка”, “Жіноча доля”³³. Велася розмова з Головним віділом у м. Львів щодо можливості заснування при філії кравецької спілки³⁴.

Щодо організаційної роботи, то на цій ниві тисменицькій філії “Союзу українок” протягом 1932–1939 рр. вдалось заснувати 11 кружків, а саме: в с. Стриганці (1932 р. (за іншими даними – у 1933 р.)), с. Милування (1932/1933 р.), с. Підпечери (1932/1933 р.), с. Рошнів (1933 р.), с. Хом’яківка (1934 р.), с. Юрківка (1934 р.), с. Вільшаниця (1937 р.), с. Клубівці (1938 р.) та в передмістях м. Тисмениця – на Монастирі (1938 р.), на Зарічу (1939 р.) і на Кокорі (1939 р.). У лютому 1939 р. дев’ять осередків жіночого товариства (кружок у с. Підпечери відійшов до Станіславівської філії, а в с. Хом’яківка – припинив діяльність. – *І. Ф.*) об’єднували у своїх лавах 420 членкинь³⁵.

Освітньо-виховна діяльність філії “Союзу українок” здійснювалася шляхом організації й ведення освітніх курсів для своїх членкинь, заснування дитячих садків, проведення різноматичних лекцій, доповідей, виступів. Так, протягом у 1932–1937 рр. філія організувала 5-денний інструкторський курс для 65 учасниць³⁶, кравецький курс (28 учасниць), курс вишивання й

²⁵ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 146. Арк. 13–15.

²⁶ Там само. Арк. 11, 18.

²⁷ Там само. Спр. 87. Арк. 68; Там само. Спр. 156. Арк. 106.

²⁸ Там само. Спр. 156. Арк. 120.

²⁹ Там само. Арк. 111.

³⁰ Там само. Арк. 116–117.

³¹ Там само. Арк. 128.

³² Там само. Арк. 118.

³³ Там само. Арк. 110.

³⁴ Там само. Арк. 127.

³⁵ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 111–117, 120; Андрухів І., Гаврилюк С. Тисмениця. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2008. С. 259–261.

³⁶ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 116.

роблення (виготовлення) квітів (20 учасниць), курс танків (12 учасниць), курс діловодства для членкинь філії та кружків (30 учасниць), триденний культурно-освітній курс (18 учасниць), курс “першої помочи в наглих потребах” для членів філії³⁷.

Не менш активну роботу розгорнуто філією в кружках. Тут були організовані курси “роблення (виготовлення) квітів і ручних робіт” (1933 р.), трикотарський (трикотажний) і куховарський курси (1935 р.), три 2- і 3-тижневі курси домашнього хатнього господарства (20–60 учасниць) (1936 р.), курс діловодства, куховарства, “першої помочи в наглих потребах” (1937 р.)³⁸.

У 1935–1937 рр. тисменицькі союзнянки провели збірки “фондів” (коштів) на утримання тутешньої захоронки (дитячого садка). Ці заходи дозволили щорічно, упродовж трьох зимових місяців і половини березня, забезпечувати щоденне “доживлювання” (харчування) 30 дітей та шити для них одяг. У 1937 р. філія організувала роботу чотирьох гуртків доросту по 15-20 дітей у кожному³⁹.

Разом з місцевою філією товариства “Рідна школа” тисменицький “Союз українок” протягом 1934–1937 рр. організував й утримував дитячі садки, наповнюваність яких становила в середньому 30 дітей, опікувався захоронками сестер служебниць у м. Тисмениця (1935 р.)⁴⁰, с. Клубівці, с. Милування. Також філія влаштовувала щорічні збірки, продаж “шутки”, а виручені кошти спрямовувала, зокрема, і на закупівлю подарунків для бідних дітей⁴¹. Приміром, у грудні 1938 р. на Свято Миколая союзнянки організували подарунки для 45 діток з найбідніших сімей⁴².

Культурно-просвітницький напрям роботи філії полягав у проведенні тематичних свят, концертів, урочистих академій. Протягом 1932–1938 рр. жіноча організація в м. Тисмениця організувала й проводила широкий спектр заходів, як-от: осінні вечорниці, вечори народної ноші, Листопадове свято, Свято Просфори, Свято Маланки, Свято матері, запусти та велике Свячене за участі трьох місцевих священників⁴³. Наприклад, 26 травня 1933 р. у великій залі Українського народного дому за участю місцевих жителів і делегатів з навколишніх сіл відбулося Свято матері. Святкова програма включала: вступне слово, декламування віршів і новели “Мати” авторства С. Васильченка, спів жіночого хору, постановку вистави “Мати-наймичка” авторства І. Тогобочного⁴⁴.

З нагоди вшанування пам’яті видатних українських літературних діячів тисменицький осередок “Союзу українок” влаштував аналогічні урочисті академії на честь Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, О. Кобилянської, Н. Кобринської⁴⁵.

Крім філій товариства активно діяли й кружки “Союзу українок”. У с. Милування ще з другої половини 1920-х рр. функціонував жіночий гурток церковного сестринства, заснований з ініціативи дружини місцевого пароха о. Івана Блавацького Олени. Під її керівництвом сільські жінки та дівчата займалися вишиванням рушників, скатертин, виготовляли штучні квіти, вивчали церковні пісні⁴⁶. У с. Стриганці перед заснуванням осередку “Союзу українок” так само діяла жіноча організація при місцевій “Просвіті”, до якої належали 50 жительок села. Саме цей гурток став основою закладеного союзнянського товариства, до якої вступила 61 селянка на чолі з Анною Продан⁴⁷. А в с. Довге функціонувала жіноча громада, яка не підтримувала жодних зв’язків з філією у м. Тисмениця⁴⁸.

³⁷ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 118.

³⁸ Там само.

³⁹ Там само. Арк. 119.

⁴⁰ Там само. Арк. 118.

⁴¹ Вісті з Союзу Українок. *Жіноча доля*. 1933. 21 жовтня, С. 2; Шох І. З жіночого руху. Тисмениця. *Жіноча доля*. 1932. 26 червня. С. 2.

⁴² ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 109.

⁴³ Свято “Просфори” у Тисмениці. *Українка*. 1938. 2 лютого. С. 5.

⁴⁴ Вісті з Союзу Українок. Тисмениця, пов. Товмач. *Жіноча доля*. 1933. 21 жовтня. С. 2.

⁴⁵ Андрухів І., Гаврилюк С. Тисмениця. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2008. С. 259–262.

⁴⁶ Завацький В. Миле серцю село Милування. Івано-Франківськ : Сімік, 2014. С. 261.

⁴⁷ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 117; Праця в жіночих товариствах. Стриганці, пов. Товмач. *Жіноча воля*. 1933. № 9. 1 червня. С. 7.

⁴⁸ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 114.

Осередок “Союзу українок” у с. Милування був заснований рішенням загальних зборів, що відбулися 19 лютого 1933 р. Присутні на зібранні делегатки філії з м. Тисмениця Лідія Белей та Ірина Шох виголосили реферат про мету й завдання жіночого товариства та пояснили статті статуту. До новоствореної організації записалися 65 місцевих жінок. Було обрано керівництво кружка на чолі з Н. Зінько. 28 травня 1933 р. милуванські союзнянки спільно з місцевим парохом о. Теофілом Глібовецьким уперше провели в селі Свято матері⁴⁹.

У 1937 р. жіночий осередок під головуванням Юлії Бубни заснував й утримував дитячий садок. Союзнянки влаштували Свято Просфори, концерт на честь Лесі Українки, організували два буфети під час забав місцевого товариства “Луг”, поставили аматорську виставу, провели збірки на “коляду”, на “пір’я” для потреб Головного виділу в м. Львів, закупили для церкви дві чорні хоругви. Кружок передплачував часопис “Жіноча воля”⁵⁰.

“Союз українок” у с. Рошнів засновано 7 квітня 1933 р. Головою осередку обрано Февронію Гросберг. 28 травня 1933 р. місцевий кружок уперше провів Свято матері. Святкова програма включала декламування віршів “Материнка” і “Наша мати”, спів жіночого хору та аматорську виставу на дві дії “Свято матері”, яку підготував парох о. Я. Гавацький. Захід закінчився виконанням національного гімну⁵¹.

У с. Підпечери першу жіночу організацію засновано 12 липня 1931 р. при читальні товариства “Просвіта”. Головою кружка, що налічував 70 членкинь, обрано Ірину Шарко, дружину місцевого священника Ярослава Шарка й доньку покійного отця-декана Кліма Кульчицького⁵². 15 січня 1933 р. на основі гуртка було створено осередок “Союзу українок”, який очолила І. Шарко, а з 1934 р. – Стефанія Глібовицька. Союзнянки організували вечорниці, ставили вистави, провели Свято матері, Свято Миколая для дітей, влаштували куховарський курс, курс виготовлення штучних квітів, на літній період організували дитячий садок. Організація мала власну бібліотеку на 70 книжок та аптечку, якою, до прикладу лише в 1933–1934 рр., скористалися 530 осіб⁵³.

Наприкінці 1938 – на початку 1939 рр. було засновано кружки “Союзу українок” у передмістях м. Тисмениця – на Монастирі (грудень 1938 р.)⁵⁴, на Зарічу (грудень 1938 р.)⁵⁵, на Кокорі (березень 1939 р.)⁵⁶ та в с. Клубівці (грудень 1938 р.)⁵⁷.

Попри успішне ведення осередками “Союзу українок” освітньо-культурної діяльності траплялися випадки відвертої конфронтації як в середині кружків, так і в стосунках між філіями й низовими організаціями.

Так, у с. Рошнів 20 лютого 1938 р. 31 членкиня місцевого осередку на чолі з Юстиною Микулою підписала звернення до Головного виділу “Союзу українок” для отримання дозволу на заснування іншого кружка та підпорядкування його Станіславівській філії, позаяк чинна очільниця осередку, за їх ствердженням, розкладала діяльність тутешнього товариства, вживала алкоголь і заохочувала до цього інших, у тому числі й на святкових заходах, влаштованих союзнянками. Філія в м. Тисмениця, за словами скаржниць, протягом 1936–1938 рр. не реагувала на цю проблему, а згодом взагалі усунулася від її вирішення. 2 березня 1939 р. 80 місцевих жінок на чолі з Настею Гросберг повторно звернулися з аналогічною скаргою, оскільки за рік так і не отримали відповіді від вищого керівництва⁵⁸.

Інша конфліктна ситуація виникла в с. Підпечери. Тут, 18 січня 1938 р. членкині місцевого кружка поскаржилися до Головного виділу на бездіяльність Тисменицької філії. Остання,

⁴⁹ Вісті з Союзу Українок. Милування, пов. Товмач. *Жіноча доля*. 1933. 21 жовтня. С. 2.

⁵⁰ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 107.

⁵¹ Вісті з Союзу Українок. Рошнів, пов. Товмач. *Жіноча доля*. 1933. 21 жовтня. С. 2.

⁵² Бобик В. З жіночого руху. Підпечари. *Жіноча доля*. 1931. № 47. серпень. С. 2.

⁵³ З жіночого руху. Підпечари, пов. Товмач. *Жіноча доля*. 1933. № 17. серпень. С. 2; Праця в жіночих товариствах. Підпечари, пов. Товмач. *Жіноча воля*. 1934. № 11. 1 травня. С. 7.

⁵⁴ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 123.

⁵⁵ Там само. Арк. 138.

⁵⁶ Там само. Арк. 137.

⁵⁷ Там само. Арк. 148.

⁵⁸ Там само. Арк. 139–143.

на їхню думку, не опікувалася осередком, не скликала нарад голів кружків, не проводила анкети, не заслуховувала звіти низових організацій, не давала доручень щодо ведення подальшої роботи. Заявниці просили дозволу про перехід кружка до філії в м. Станиславів⁵⁹. Зі свого боку керівництво Тисменицької філії не заперечувало щодо переходу осередку до іншої філії, проте вважало, що це слід зробити законним шляхом, тобто через рішення загальних зборів кружка, оскільки володіло інформацією, що не всі членкині бажали перепідпорядкування, а лише окремі особи⁶⁰. У квітні 1938 р. делегатки Тисменицької філії провели загальні збори кружка, на яких підпечерівські союзнянки одногосно проголосували за приналежність до чинної філії. У делегаток склалось враження, що хтось навмисно перешкоджав роботі кружка й підбурював його членкинь на неправомірні дії. Було встановлено, що скаргу на Тисменицьку філію підготовлено невідомою особою з філії в м. Станиславів. Керівництво останньої заперечувало свою участь у цій провокації⁶¹.

У травні 1938 р. польська адміністрація припинила діяльність товариства “Союз українок”. Здавалось би, інцидент з підпечерівським кружком мав бути вичерпанним. Однак він тільки набув нової сили. 26 березня 1939 р. відбулися загальні збори осередку товариства в с. Підпечери, на яких повторно головою кружка обрано Параску Дзибик та ухвалено рішення щодо переходу місцевої організації до Станиславівської філії⁶².

У квітні 1939 р. в ході проведеної Тисменицькою філією люстрації кружка встановлено незаконність переходу останнього до філії в м. Станиславів. Як виявилось, керівництво Тисменицької філії не було повідомлене про загальні збори. Також під час перевірки виявлено, що зібранням керували представники місцевого товариства “Сокіл” Дмитро Шкорута (голова зборів) і Михайло Бóрис (секретар зборів), фальсифікацію протоколу зборів та чисельні порушення у веденні фінансової документації. Ці порушення прямо загрожували закриттям кружка⁶³.

Головний відділ у травні 1939 р. визнано загальні збори кружка недійсними та призначило повторні. Водночас рекомендувало Тисменицькій філії не перешкоджати переходу жіночої організації в с. Підпечери до Станиславівської філії й делегувати свою представницю на збори, аби пересвідчитись у бажанні членкинь осередку перепідпорядкуватись іншій філії⁶⁴.

Місцеві осередки “Союзу українок” Товмаччини мали тісну співпрацю з іншими українськими культурно-освітніми організаціями, як-от: “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар”. Наприклад, тисменицька й отинійська філії активно співпрацювали з місцевими товариствами “Рідна школа”, разом з якими організували в містечках дитячі садки⁶⁵. У с. Петрилів місцеве керівництво жіночого кружка спільно з радою кружка “Сільський господар” протягом 27–31 грудня 1934 р. під гаслом “З того, що має жінка-селянка в господарстві, вчїмся варити здорово, чисто й смачно!” організували куховарський курс, що став важливою подією для обох організацій. Участь у заході брали 20 учасниць. Курс вела Марія Гриньків з м. Станиславів. Після завершення навчання відбулася вечеря, на яку були запрошені, крім чоловіків і родичів слухачок, багато гостей⁶⁶.

Попри те що товариство “Союз українок” декларувало себе безпартійною організацією, чимало його членкинь співпрацювали з українськими політичними партіями або ж були прихильницями певних політсил. Наприклад Тисменицька й Отинійська філії “Союзу українок” упродовж усього періоду існування перебували і сфері впливу Українського національно-демократичного об’єднання (УНДО), оскільки керівництво організацій було прихильним до

⁵⁹ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 161.

⁶⁰ Там само. Арк. 145.

⁶¹ Там само. Арк. 150.

⁶² Там само. Арк. 134.

⁶³ Там само. Арк. 132–134.

⁶⁴ Там само. Арк. 152–153.

⁶⁵ Там само. Арк. 118; К. С. З жіночого руху. Отинія. *Жіноча доля*. 1937. 11 березня. С. 2.

⁶⁶ Петрилівський. Праця в жіночих товариствах. Петрилів, пов. Товмач. *Жіноча воля*. 1935. № 10. 15 травня. С. 12.

цієї партії⁶⁷. Також жіноча організація брала безпосередню участь у виборчих кампаніях. На парламентських виборах 1928 р. союзнянки висунули кандидатуру Мілени Рудницької за загальнодержавним списком від партії (УНДО) (9-те місце), на виборчому окрузі № 53 з центром у м. Станиславів – Олену Федак-Шепарович (8-ме місце) і Палагну Квасницю, рільницю з м. Отинія (11-те місце). До Сенату від Станиславівського воєводства кандидували Стефанія Барановська (5-те місце), від Львівського воєводства – Олена Кисілевська, редакторка часопису “Жіноча доля” (2-ге місце). За результатами голосування М. Рудницьку обрано послом до сейму, а О. Кисілевську – сенатором⁶⁸.

Для вирішення внутрішньо організаційних чи інших питань товариства скликалися загальні з’їзди жіночої організації. Приміром, 8–9 травня 1933 р. у м. Львів відбувся загальний з’їзд “Союзу українок”, участь у якому брали 165 делегаток від філій і кружків, представниці інших жіночих організацій, представники культурних, економічних і технічних товариств. Товмаччину на з’їзді репрезентували союзнянки з м. Тисмениця та с. Підпечери. Присутні ухвалили резолюції з питань покращення організаційної діяльності товариства через зміцнення зв’язків між кружками, філіями й Головним віділом, підтримали проект щодо скликання конгресу українського жіноцтва на 1934 р. Резолюція з господарських справ передбачала продовження практики організації курсів куховарства та ведення домашнього господарства, порушувала питання стосовно можливості заснування в Східній Галичині жіночої господарської школи середнього типу. З питань кооперації з’їзд закликав “скріпити кооперацію масовим членством жіноцтва” і рекомендував вести активну кооперативну пропаганду серед жінок, надавати матеріальну підтримку кооперативним секціям при “Союзі українок”. У справі протиалкогольної й протинікотинової акцій було ухвалено рішення, згідно з яким усе організоване українське жіноцтво повинно було стати до боротьби зі шкідливими звичками. Резолюції з питань плекання народного мистецтва передбачали вжиття заходів щодо зацікавлення жіноцтва народним мистецтвом за допомогою рефератів, виставок, збереження та популяризації серед сільських жителок місцевої народної ноші, виготовлення спільно з філіями й кружками оригінальної збірки предметів народної творчості для науково-музейних цілей. Також учасниці з’їзду ухвалили резолюції про зміцнення міжнародних зв’язків з жіночими організаціями інших країн, щодо активізації роботи з молоддю, залучення її до “Союзу українок”⁶⁹.

Найбільш важливою сторінкою не тільки в історії “Союзу українок”, а й жіночого руху в цілому стало проведення Українського жіночого конгресу. Зазначимо, що над його підготовкою активно працювали союзнянки Товмацької і Тисменицької філій, які разом з представницями філій м. Станиславів, м. Калуш, м. Надвірна, м. Галич, м. Делятин брали участь у нарадах з питань організації й проведення майбутнього з’їзду⁷⁰.

На конгрес, що відбувся 23–27 червня 1934 р. в м. Станиславів у будинку українського товариства “Сокіл”, прибуло 545 делегаток зі Східної Галичини, 43 репрезентантки жіночих організацій Полісся, Волині, Холмщини, Буковини, Закарпаття, Бессарабії, українки з Канади, США, Чехії, Німеччини, представниці емігранток з Великої України, з “Міжнародної жіночої ліги миру і свободи”, “Союзу українок Америки”, “Союзу українських емігранток”, “Союзу українських жінок Румунії”. На з’їзд були запрошені кількасот гостей, у тому числі керівники різних краєвих організацій, а саме від української парламентарної репрезентації та партії УНДО – посол Володимир Загайкевич, від товариства “Просвіта” – Іван Брик, від “Союзу Українських Кооператив” – сенатор Юліан Павликовський, від товариства “Рідна Школа” – Іван Галуциньський, від товариства “Сільський Господар” – інженер Андрій Палій (уродженець с. Нові Кривотули Товмацького повіту. – *І. Ф.*), від білоруського народу – посол Фабіан Яремич, пред-

⁶⁷ Андрухів І., Гаврилюк С. Тисмениця. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2008. С. 261.

⁶⁸ Кисілевська О. Посли з українських лист в Галичині й на Волині. *Жіноча доля*. 1928. № 6. березень. С. 2; Кисілевська О. Українські сенатори. *Жіноча доля*. 1928. № 7. Квітень. С. 2; О. К. Йдім лавою до виборів! *Жіноча доля*. 1928. № 4. лютий. С. 2–3.

⁶⁹ Загальний з’їзд “Союзу Українок”. *Жіноча доля*. 1933. № 11. Червень. С. 2–3.

⁷⁰ О. К. Про жіноцтво станиславівського повіту й про Жіночий Український Конгрес. *Жіноча воля*. 1934. № 4. 15 лютого. С. 9.

ставники української, польської та німецької преси. Під час проведення Свята селянки до роботи Конгресу долучилися тисячі учасниць і гостей з сільської місцевості⁷¹.

На конгресі делегатки заслухали 21 реферат на тему української історії й визвольної боротьби, історії жіночого руху, ролі жіноцтва в збереженні мови, народної пісні, релігії, становища жінки і дитини в Радянській Україні, культурно-освітньої діяльності жінки, ролі жінки в дошкільному та шкільному вихованні, фізичному вихованні й спорті, у кооперації, домашньому та сільському господарстві, економічній незалежності сучасної жінки тощо⁷².

У своїх резолюціях конгрес закликав український народ до національної консолідації, політиків – до міжпартійного порозуміння, а жінок – до поєднання материнства й домашньої роботи з громадською працею на користь свого народу. Учасниці з'їзду ухвалили рішення про створення Світового союзу українок, навколо якого б мали об'єднатися всі жіночі організації (створений у 1937 р. – *І. Ф.*), і видання часопису “Жінка” (виходив у 1935–1939 рр. у м. Львів. – *І. Ф.*)⁷³.

У рамках проведення Українського жіночого конгресу відбулася урочиста хода за участю 2500 сільських жінок, а опісля 1500 дівчат під звуки української пісні виконали вправи з вінками й серпами⁷⁴. Також було організовано виставку зразків промислів, мистецтва, народної ноші та інших виробів. Філії й кружки “Союзу українок” Товмаччини брали активну участь в експонуванні елементів одягу та домашнього декору свого етнографічного регіону. Так, Тисменицька філія демонструвала делегаткам з'їзду давній міщанський “стрих” (горище), дві ляльки-манекени в міщанському й весільному одностроях, а Товмацька філія – верети, пошевки (пішевки), скатертини, ручники (рушники), запаски, пояс, киптар, зразки вишивок. Правда, усі експонати, крім двох останніх, були позичені. Підготовкою експонатів у м. Тисмениця займалася Ярослава Островська, а в м. Товмач – Павлина Макух і Богдана Гринів⁷⁵. Кружок із с. Стриганці експонував серветку, вишивану капу (покривало. – *І. Ф.*), мережані простирадла, уставку (вуставку) (вишивку у верхній частині жіночих сорочок. – *І. Ф.*), вишивані, мережані, мережані й вишивані, гаптовані пішевки (тканина, підшита ватою, яка використовується для утеплення одягу. – *І. Ф.*), а союзянки з с. Рошнів – зразки візерунків⁷⁶. Жіночий осередок товариства в с. Долина демонстрував пошевки, запаски, пояс, скатертину, сорочки, верети, перемітку, вуставки⁷⁷. Крім того, свої художні твори репрезентували малярки, а письменниці й учені – власні книги та наукові праці. Учасниці Конгресу мали нагоду послухати концертну програму, влаштовану союзянками Станиславівського повіту⁷⁸.

Конгрес мав величезне значення для жіночого руху Східної Галичини. За словами делегатки з'їзду Зінаїди Мірної, “... найбільш позитивним досягненням Конгресу було усвідомлення жінкою своєї вартості, своїх сил, своїх досягнень, своєї єдності. Проведення з'їзду в таких тяжких політичних обставинах, показало українському жіноцтву, що воно спроможне для переборення великих труднощів. Об'єднання жіноцтва різних станів національним почуттям засвідчило політичну зрілість української жінки. Українське організоване жіноцтво, об'єднане національною ідеєю, забезпечило успіх у своїй боротьбі усвідомленням своїх сил як важливого чинника в боротьбі за долю свого народу”⁷⁹.

Шостого травня 1938 р. окупаційна польська адміністрація припинила діяльність “Союзу українок”. Серед причин називалися: порушення статуту товариства в частині співпраці з нежіночими організаціями “Маслосоюз”, “Сільський господар” та організації музейної секції, що займалася збиранням доказів участі жінок у визвольних змаганнях, винесення союзянками

⁷¹ Вільде І. Український Жіночий Конгрес. *Жіноча доля*. 1934. № 14. Липень. С. 2–6.

⁷² Там само. С. 4–6.

⁷³ Там само.

⁷⁴ Там само.

⁷⁵ ЦДІАУЛ. Ф. 319. Оп. 1. Спр. 156. Арк. 130, 165.

⁷⁶ Там само. 131.

⁷⁷ Там само. Арк. 164.

⁷⁸ Наше жіноче свято. *Жіноча воля*. 1934. № 12–13. 15 червня – 1 липня. С. 2.

⁷⁹ Мірна З. Вразіння з Українського Жіночого Конгресу в Станиславіві. *Жіноча доля*. 1934. № 15–16. Липень. С. 4.

на міжнародну арену справи Ольги Басараб, активна участь організації у виборах 1930 р. і заклик жінок утриматися від участі у виборах 1935 р., заклики до сепаратизму й національного шовінізму в часописі “Жінка”, неприхильне ставлення керівництва “Союзу українок” до так званої “нормалізаційної” політики, перетворення товариства на знаряддя політичної боротьби в руках певних політичних сил. Таким чином, було припинено діяльність 72 філій, 1200 місцевих кружків, які разом налічували понад 50000 членкинь. Так само заборонено видання часописів “Жінка” й “Українка”⁸⁰.

На час припинення діяльності організації Головний відділ рекомендував союзнякам вступати до товариства “Сільський господар” та утворювати при його кружках секції сільських господинь⁸¹. На Товмаччині членкині забороненого “Союзу українок” влилися до місцевих осередків “Сільського господаря”, де продовжували вести активну діяльність. Приміром, 19 червня 1938 р. у с. Палагичі кружок “Рідної школи” при допомозі секції сільських господинь при кружку “Сільський господар” влаштував Свято матері. Програма свята включала вступне слово, у якому було розкрито роль тогочасної жінки-громадянки, реферат про виховне значення Свята матері, декламування віршів, спів хору секції сільських господинь, товариську забаву⁸². У с. Грушка секція господинь з ініціативи інструкторки філії товариства “Сільський господар” Віри Гончаренко зорганізувала та провела протягом 6 грудня 1938 р. – 1 січня 1939 р. куховарський курс, який опановували 10 жінок. Слухачки навчалися готувати й подавати страви, накривати на стіл, правил і гігієни на кухні та під час варіння тощо⁸³.

Після протестів союзнячок з приводу припинення діяльності організації 15 жовтня 1938 р. влада скасувала своє рішення й відновила роботу “Союзу українок”. Жіноче товариство зросло кількісно. Як мовилося в часописі “Діло” за 1938 р.: “Союз Українок – це сьогодні одно з найпопулярніших товариств у краю, яке серед усіх кол (кіл. – І. Ф.) населення тішиться великою симпатією й признанням”⁸⁴.

Перед Другою світовою війною “Союз українок” налічував 82 філії та понад 1020 кружків, які разом об’єднували у своїх лавах близько 60000 членкинь, що автоматично робило його найбільшою жіночою організацією в тодішній Європі. Однак подальшій діяльності Союзу завадив вибух Другої світової війни у вересні 1939 р. та встановлення на західноукраїнських землях режиму радянської окупації, який заборонив і зліквідував “Союз українок”.

Отже, в 1920-х – 1930-х рр. “Союз українок” став не лише найпопулярнішим і наймасовішим жіночим об’єднанням Східної Галичини, але й однією з найефективніших українських організацій, таких як “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар” тощо. Важко не погодитись з дослідницею українського жіночого руху Мартою Богачевською-Хомяк, яка стверджувала про те, що “Союз українок” допоміг жінкам увійти в тогочасну добу та стати свідомими й активними членами українського суспільства з помітним політичним впливом⁸⁵.

На Товмаччині осередки “Союзу українок” було засновано не в усіх населених пунктах. Якщо філії товариства діяли в кожному з трьох судових центрів, то закласти сільські кружки вдалось не всюди. У Товмацькому й Отинійському судових округах жіночі організації створено в поодиноких селах, натомість у Тисменицькому – практично в кожному населеному пункті. У містах і містечках повіту філії очолювали меценасові (дружини адвокатів), представниці міщанської інтелігенції, у селах, де відчувався гострий брак інтелігенції, очільницями кружків були переважно дружини місцевих священників або ж національно-свідомі селянки. Опрацьовані матеріали вказують на те, що в 1920-х – 1930-х рр. добре розвивалися філії “Союзу українок” у

⁸⁰ Важкий удар для всього українського жіноцтва. *Жіноча воля*. 1938. № 8. Червень. С. 1–2; Як відбулося завішення діяльності “С. У.”. *Жіноча доля*. 1938. № 10. червень. С. 3.

⁸¹ Важкий удар для всього українського жіноцтва. *Жіноча воля*. 1938. № 8. Червень. С. 1–2.

⁸² “Свято Матері” в Палагичах. *Жіноча воля*. 1938. № 11. вересень. С. 13.

⁸³ В. Г. Закінчення куховарського курсу в Грушці. *Жіноча воля*. 1939. № 5. Травень. С. 14.

⁸⁴ З “Союза Українок”. *Діло*. 1938. № 127. 12 червня. С. 6.

⁸⁵ Богачевська М. Український фемінізм у Польщі між двома світовими війнами. *Сучасність*. 1984. № 11 (283). Листопад. С. 96–113.

м. Товмач, м. Тисмениця, трохи слабше в м. Отинія. Потужні кружки організації діяли в с. Грушка, с. Долина, с. Милування, с. Палагичі, с. Петрилів, с. Підпечери, с. Рошнів, с. Стриганці.

Робота союзянок Товмаччини носила більше культурно-освітній характер. Через проведення лекцій, влаштування свят та урочистих заходів, збірок пожертв на освітні й соціальні потреби, організацію різних освітніх курсів, заснування дитячих садків, підтримку навчальних закладів “Союз українок” намагався підняти освітній і культурний рівень українських жінок, заохотити їх до самоосвіти, спонукати до прояву ініціативи, до громадсько-корисної роботи тощо. Водночас союзянська організація боролася за рівноправність та самостійність жіноцтва, здобуття незалежного статусу для жіночих організацій. Важливим елементом діяльності товариства була опіка дошкільною й шкільною дитворою.

Окупаційна влада вбачала в рості популярності “Союзу українок” певну загрозу й під всіляким приводом намагалася заборонити його діяльність. Двічі, у 1929 р. та 1938 р., польська адміністрація призупиняла роботу організації. Проте після численних протестів була змушена повертати права товариства на існування. В умовах окупації “Союз українок” не лише встояв, але й підготував ґрунт для аналогічних українських жіночих організацій у Європі, США, Канаді, Австралії.

Перспективним напрямом подальшого дослідження проблеми є детальне вивчення діяльності філій і кружків “Союзу українок” у Товмацькому повіті. Слабо досліджені участь союзянок у парламентських і місцевих виборах, відносини з владою, з місцевими політичними партіями, співпраця з іншими культурно-просвітницькими товариствами. Вважаємо за потрібне зіставити архівні матеріали Центрального державного історичного архіву України в м. Львів і тогочасної української газетної періодики з архівними матеріалами Державного архіву Івано-Франківської області для об’єктивного вивчення діяльності філій і кружків “Союзу українок” на Товмаччині.

BRANCHES AND CIRCLES ACTIVITY OF “UNION OF UKRAINIAN WOMEN” IN TOVMACHCHYNA (1925–1939)

Igor FEDORYSHYN

State Higher Educational Institution

“Vasyl’ Stefanyk Precarpathian National University”,

Department of History of Ukraine and methods of teaching history,

Taras Shevchenko st., 57, 76000, Ivano-Frankivsk, Ukraine

e-mail: ifedo1984@gmail.com

Summary

The article covers the activities of branches and circles of the “Union of Ukrainian Women” in Tovmachchyna on the basis of discovered archival and newspaper materials. The author, on the example of three branches in Tovmach, Otyniia and Tysmenytsia towns, and several rural circles, reflected the work of the Ukrainian women’s organization in the county, described their organizational, cultural, educational and socio-political activities.

The organizational work of the branches consisted in the establishment of grassroots cells – circles in the settlements that belonged to the boundaries of a branch. The most successful in this direction was the activity of the Tysmenytsia branch. Cultural and educational work of the “Union of Ukrainian Women” in Tovmach district is presented through the organization of various holidays, ceremonial events in honor of prominent Ukrainian writers, public figures, through the organization and conduct of various educational lectures and courses for women, through the establishment of a network of kindergartens and custody of children from poor Ukrainian families. The article also shows the socio-political activities of the “Union of Ukrainian Women” of Tovmachchyna in terms of the participation of allies in the elections to the Polish Parliament. The researcher also gave examples of cooperation of the women’s organization with other Ukrainian cultural, educational and economic societies “Prosvita”, “Native School”, “Silskyi hospodar” (“Farmer”).

The methodological basis for writing the article was the principles of objectivity and historicism, dialectical development, the ascent from the abstract to the concrete, terminological and systemic. The methods

of analysis and synthesis, generalization and classification, archival and bibliographic heuristics, source criticism, problem-chronological, comparative-historical methods are used in the work.

Keywords: “Union of Ukrainian Women”, Tovmachchyna, woman, branch, circle, holiday.

REFERENCES

- “Sviato Materi” v Palahychakh [Mother’s day in Palahychi]. (1938, Veresen). *Zhinocha volia*, p. 13 (in Ukrainian).
- Andrukhiv, I., Havryliuk, S. (2008). *Tysmenytsia [Tysmenytsia]*. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV (in Ukrainian).
- Baidak, M., Bezhuk, O., Voronina, M., Havryshko, M., Diadiuk, M., Kis, O. et al. (2017). *Ukrainski zhinky v hornyli modernizatsii. [Ukrainian women in the crucible of modernization]*. O. Kis (Ed.). Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia (in Ukrainian).
- Bereza, V. (1926, Sichen 1). Yak i nashcho zhinkam organizuvatysia [Why women need to get organized]. *Zhinocha dolia*, p. 3 (in Ukrainian).
- Bobyk, V. (1931, Serpen). Z zhinochoho rukhu. Pidpechary [About the women’s movement. Pidpechary]. *Zhinocha dolia*, p. 2 (in Ukrainian).
- Bohachevska, M. (1984, Lystopad). Ukrainskyi feminizm u Polshchi mizh dvoma svitovymy viinamy [Ukrainian feminism in Poland between the two world wars]. *Suchasnist*, pp. 96–113 (in Ukrainian).
- Bohachevska-Khomiak, M. (1995). *Bilym po bilomu: Zhinky u hromadskomu zhytti Ukrainy 1884–1939 [White on White: Women in the Public Life of Ukraine 1884–1939]*. Kyiv: Lybid (in Ukrainian).
- Bohachevska-Khomiak, M. (2018). *Bilym po bilomu: Zhinky u hromadskomu zhytti Ukrainy 1884–1939 [White on White: Women in the Public Life of Ukraine 1884–1939]*. Lviv: Ukrainskyi katolytskyi universytet (in Ukrainian).
- Central State Historical Archive, Lviv. (CSHA)*. F. 319: Central Ukrainian Society “Union of Ukrainian Women”. Descr. 1. Case. 156 (Reports, protocols, lists and other materials on the activities of the Society branches in settlements on the letter “T”. December 10, 1926 – July 19, 1939. 191 p. (in Ukrainian).
- Central State Historical Archive, Lviv. (CSHA)*. F. 319: Central Ukrainian Society “Union of Ukrainian Women”. Descr. 1. Case. 87: List of branches of the society with indication of their heads (1936–1938). 39 p. (in Ukrainian).
- Central State Historical Archive, Lviv. (CSHA)*. F. 319: Central Ukrainian Society “Union of Ukrainian Women”. Descr. 1. Case. 146: Materials on the activities of branches in settlements on the letter “O – P”, reports, protocols, lists of members, etc. November 28, 1931 – July 19, 1939. 237 p. (in Ukrainian).
- Diadiuk, M. (2002). Polityzatsiia ukrainskoho zhinochoho rukhu v Halychyni: 1921–1939 rr. [Politicization of the Ukrainian women’s movement in Galicia: 1921–1939]. *Extended abstract of Candidate’s thesis*. Lviv (in Ukrainian).
- Diadiuk, M. (2011). Ukrainskyi zhinochyi rukh u mizhvoienii Halychyni: mizh hendernoiu identychnistiu ta natsionalnoiu zaanhazhovanistiu [Ukrainian Women’s Movement in Galicia in interwar period: Between Gender Identity and National Commitment]. L. Snitsarchuk (Ed.). Lviv: Astroliabiia (in Ukrainian).
- K., S. (1937, Berezen 11). Z zhinochoho rukhu. Otyniia [About the women’s movement. Otyniia]. *Zhinocha dolia*, p. 2 (in Ukrainian).
- Kysilevska, O. (1928, Berezen). Posly z ukrainskykh lyst v Halychyni y na Volyni [Deputies on Ukrainian electoral lists in Galicia and Volhynia]. *Zhinocha dolia*, p. 2 (in Ukrainian).
- Kysilevska, O. (1928, Kviten). Ukrainski senatory [Ukrainian senators]. *Zhinocha dolia*, p. 2 (in Ukrainian).
- Malanchuk-Rybak, O. (1999). Zhinochyi rukh na zakhidnoukrainskykh zemliakh (kinets XIX – 30-ti roky XX stolittia) [Women’s movement in western Ukrainian lands (late 19th – 30s of the 20th centuries)]. *Zhinochi studii v Ukraini: Zhinka v istorii ta sohodni – Women’s Studies in Ukraine: Woman in History and Today*. Odesa, pp. 110–128 (in Ukrainian).
- Malanchuk-Rybak, O. (2006). *Ideolohiia i suspilna praktyka zhinochoho rukhu na zakhidnoukrainskykh zemliakh XIX – pershoi tretyny XX st.: typolohiia ta yevropeyskyi kulturno-istorychnyi kontekst [Ideology and social practice of the women’s movement in the western Ukrainian lands of the 19th – first third of the 20th centuries: typology and European cultural and historical context]*. Chernivtsi: Knyhy – XXI (in Ukrainian).
- Mirna, Z. (1934, Lypen). Vrazhinnia z Ukrainskoho Zhinochoho Konhresu v Stanyslavovi [Impressions from the Ukrainian Women’s Congress in Stanislaviv]. *Zhinocha dolia*, p. 4 (in Ukrainian).
- Nashe zhinoche sviato [Our women’s holiday]. (1934, 15 chervnia – 1 lypnia). *Zhinocha volia*, p. 2 (in Ukrainian).
- O., K. (1928, Liutyi). Ydim lavoii do vyboriv! [Let’s go to the election together!]. *Zhinocha dolia*, pp. 2–3 (in Ukrainian).

O., K. (1934, Liutyi 15). Pro zhinotstvo stanslavivskoho povitu y pro Zhinochyi Ukrainyskyi Konhres [About women of Stanislaviv district and about the Women's Ukrainian Congress]. *Zhinocha volia*, p. 9 (in Ukrainian).

Pavlykovska, I. (1956). *Na hromadskyi shliakh. Z nahody 70-littia Ukrainskoho zhinochoho rukhu [On a public path. On the occasion of the 70th anniversary of the Ukrainian Women's Movement]*. Filadelfia: Nakladom Svitovoi Federatsii Ukrainyskykh Zhinochykh Orhanizatsii (in Ukrainian).

Petrylivskyi. (1935, Traven 15). Pratsia v zhinochykh tovarystvakh. Petryliv, pov. Tovmach [Work in women's societies. Petryliv, Tovmach district]. *Zhinocha volia*, p. 12 (in Ukrainian).

Potapiuk, L. (2015). Diialnist zhinochykh hromad v Ukraini yak dzherelo zabezpechennia genderneho parytetu (druga polovyna XIX – persha tretyna XX stolittia) [Activities of women's communities in Ukraine as a source of gender parity (second half of the 19th – first third of the 20th centuries)]. [Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: pedahohika. – Scientific notes of Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. Series: pedagogy], no.1, pp. 18–23 (in Ukrainian).

Pratsia v zhinochykh tovarystvakh. Pidpechary, pov. Tovmach [Work in women's societies. Pidpechary, Tovmach district]. (1934, 1 travnia). *Zhinocha volia*, p. 7 (in Ukrainian).

Pratsia v zhinochykh tovarystvakh. Stryhantsi, pov. Tovmach [Work in women's societies. Stryhantsi, Tovmach district]. (1933, 1 chervnia). *Zhinocha volia*, p. 7 (in Ukrainian).

Savchuk B. (1998). *Zhinotstvo v suspilnomu zhytti Zakhidnoi Ukrainy (ostannia tretyna XIX st. – 1939 r.) [Women in the public life of Western Ukraine (last third of the 19th century – 1939)]*. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV (in Ukrainian).

Shokh I. (1932, Cherven, 26). Z zhinochoho rukhu. Tysmenytsia [About the women's movement. Tysmenytsia]. *Zhinocha dolia*, p. 2 (in Ukrainian).

State Archives of Ivano-Frankivsk region. F. 72: Tovmach district State Police Department. Descr. 1. Case. 12 (Daily reports of the Tovmach district's Department of the State Police on important political and criminal events in the district for 1933). January 11, 1933 – December 30, 1933. 182 p. (in Ukrainian).

Sviato "Prosfori" u Tysmenytsi [Prosfora's day in Tysmenytsia]. (1938, 2 liutoho). *Ukrainka*, p. 5 (in Ukrainian).

V., H. (1939, Traven). Zakinchennia kukhovarskoho kursu v Hrushtsi [The end of the cooking course in Hrushka]. *Zhinocha volia*, p. 14 (in Ukrainian).

Vazhkyi udar dlia vsoho ukrainskoho zhinotstva [A heavy blow for all Ukrainian women]. (1938, Cherven). *Zhinocha volia*, pp. 1–2 (in Ukrainian).

Vilde, I. (1934, Lypen). Ukrainyskyi Zhinochyi Konhres [Ukrainian Women's Congress]. *Zhinocha dolia*, pp. 2–6 (in Ukrainian).

Visti z Soiuzu Ukrainok. Mylovannia, pov. Tovmach [Information from the Union of Ukrainian Women. Mylovannia, district Tovmach]. (1933, 21 zhovtnia). *Zhinocha dolia*, p. 2 (in Ukrainian).

Visti z Soiuzu Ukrainok. Roshniv, pov. Tovmach [Information from the Union of Ukrainian Women. Roshniv, district Tovmach]. (1933, 21 zhovtnia). *Zhinocha dolia*, p. 2 (in Ukrainian).

Yak vidbulosia zavishennia diialnosti "S. U." [How the activities of the "U. U. W." were terminated]. (1938, Cherven). *Zhinocha dolia*, p. 3 (in Ukrainian).

Z "Soiuzu Ukrainok" [From the Union of Ukrainian Women]. (1938, 12 chervnia). *Dilo*, p. 6 (in Ukrainian).

Z zhinochoho rukhu. Pidpechary, pov. Tovmach [About the women's movement. Pidpechary, Tovmach district]. (1933, Serpen). *Zhinocha dolia*, p. 2 (in Ukrainian).

Zahalnyi zizd "Soiuzu Ukrainok" [General Congress of the Union of Ukrainian Women]. (1933, Cherven). *Zhinocha dolia*, pp. 2–3 (in Ukrainian).

Zavatskyi, V. (2014). *Myle sertsiu selo Myluvannia [My heart is the village of Myluvannia]*. Ivano-Frankivsk: Simyk (in Ukrainian).

Zhinochyi rukh. Tovmach [Women's movement. Tovmach]. (1928, Veresen). *Zhinocha dolia*, p. 5 (in Ukrainian).